Andana
editorial

Col·lecció
TRENCADÍS

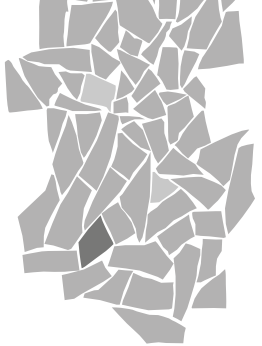

Text original en anglés de William Shakespeare
© de l'adaptació: Pasqual Alapont
Il·lustració de coberta: Fernando Vicente
Revisió: Josep Alapont

© d'aquesta edició: Andana Editorial, 2023
Av. Aureli Guaita Martorell, 18
46220 Picassent
andana@andana.net
www.andana.net

1a edició: desembre de 2023
ISBN: 978-84-19913-17-3
Dipòsit legal: V-3924-2023
Imprés a la UE

Prohibida la reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquest llibre en cap forma ni per cap mitjà sense l'autorització escrita de l'editor. Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra, podeu adreçar-vos a Cedro (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47). Tots els drets reservats.

Romeu i Julieta

Vicent 2023

Pròleg
Vigència d'un clàssic

Romeu i Julieta és una de les obres de William Shakespeare més representades i versionades de tots els temps. Se n'han fet infinitud de versions en teatre, en cinema, en música i en tota mena de formats. La tragèdia dels enamorats de Verona que va escriure l'autor anglés era ja, de fet, una versió. La història de dos amants enfrontats per l'odi de les famílies provenia de fonts grecollatines, aquesta era en essència la narració de Píram i Tisbe que relata el poeta romà Ovidi en *Les metamorfosis*, inclòs el suïcidi dels amants. Però l'argument definitiu comença a prendre forma en ple Renaixement, on ja apareixen les famílies rivals dels Montagut i els Capulet i on apareix també l'escenografia de la ciutat de Verona. William Shakespeare beu d'aquestes fonts per a compondre la seua popular tragèdia, escrita i estrenada pels volts de 1594-1595.

Però qui era William Shakespeare? Poc se sap de la seua vida. Algunes poques dades el situen a Stratford-upon-Avon, on va ser batejat el 23 d'abril de 1564. Es coneix que era fill d'un comerciant acomodat, i se suposa que va estudiar a l'escola del seu poble, on devia seguir cursos de gramàtica llatina, com era costum aleshores. Allà es degué familiaritzar amb l'obra d'autors com ara Ovidi, que hem esmentat més amunt. Més tard, als divuit anys, es va casar amb Anne Hathaway, amb la qual va tindre tres fills. Però ben prompte les cròniques el situen a Londres, on va anar a buscar-se la vida i on va treballar en un teatre, en principi en tasques subalternes. A diferència, doncs, de la majoria d'autors teatrals contemporanis seus, que provenien del medi universitari, Shakespeare degué aprendre l'ofici teatral a peu d'escenari primer com a actor i després com a dramaturg, atent al gust del públic que en aquella època acudia en massa als teatres. Potser per això, i pel fet que no va firmar cap de les seues obres, hi ha hagut alguna controvèrsia sobre si va ser l'autor de tots els textos que se li atribueixen, si algú amb el seu bagatge cultural i la seua experiència vital podia haver creat la diversitat de situacions, de personatges i, sobretot, la riquesa del llenguatge que caracteritzen l'obra de Shakespeare. Però més enllà de les especulacions, el ben cert és que pocs anys després de la seua mort es va publicar amb el seu nom un repertori de 36 obres entre tragèdies, comèdies i drames històrics que formen el conjunt conegut de la seua obra teatral i que donen la mesura de qui fou, si no el més gran dramaturg del teatre elisabetià, almenys el qui ha perdurat més en el temps.

Romeu i Julieta entra de ple en el gènere de la tragèdia pel que concerneix al destí fatal dels protagonistes i per l'assumpte que tracta, però com passa en algunes peces de Shakespeare, aquesta obra es resisteix a emmotllar-se en un sol gènere. El tema de *Romeu i Julieta* és òbviament l'amor, l'amor en totes les seues manifestacions, de l'amor ideal i l'amor apassionat a l'amor convencional i concertat per mitjà d'un contracte matrimonial. La història dels amants, del seu amor impossible i tràgic, s'emmarca en un context més general, l'odi entre els Capulet i els Montagut, i en com la rivalitat d'aquestes dos famílies enterboleix la convivència a la ciutat de Verona. No és debades que l'obra comença amb una presentació del conflicte i acaba amb una sentència del príncep Escalus que té un to de lliçó exemplar, com un advertiment per als ciutadans, un antídot a favor de la pau social. Per això no resulta estrany que tantíssimes versions modernes s'hagen vist temptades de fer-ne adaptacions que ressalten determinats conflictes entre bandes, classes socials oposades o comunitats nacionals enfrontades.

La tesi fonamental de *Romeu i Julieta* és que només l'amor és capaç d'acabar amb l'odi, però el preu és sovint la mort. Tot i això, el to de *Romeu i Julieta* està empeltat d'elements de comèdia que s'entremesclen entre els moments més tràgics. Aquesta manera de fer és característica del teatre de Shakespeare, que juga amb les fronteres dels gèneres d'una manera poc canònica. A vegades el drama és precedit d'una escena divertida, com la conversa de Benvolio i Mercutio abans del duel fatal d'aquest amb Tibald, i a vegades se segueix

d'un anticlímax, com la xerrameca dels músics i el criat Pere després de la mort aparent de Julieta. Sens dubte es tracta d'efectes. Ja hem dit que en l'època del teatre elisabetià, corresponent al regnat de la reina Elisabet I (1558-1603), conegut com un dels períodes gloriosos de les lletres angleses, la gent acudia en massa als teatres, i era un entreteniment per a estaments socials ben diferents. Els espectadors seguien la representació sovint dempeus, quasi sempre a plena llum del dia, i calia atraure la seua atenció sobre el que passava a l'escena. Però és encara més que un efecte. El contrast entre tragèdia i comèdia aporta una dimensió de realitat. Perquè, de més a més, aquestes escenes són el contrapunt de la melodia principal, subratllen com és de fútil la vida, i com estem sotmesos tots a l'imprevisible.

Així com la qualitat de dos cuiners es coneix pel divers aprofitament dels mateixos ingredients, es pot afirmar que Shakespeare va excel·lir en un argument que formava part de la tradició literària, i això es deu a la tensió dramàtica que va saber imprimir al text en una vertiginosa successió d'escenes i sobretot al llenguatge, al domini dels diferents registres lingüístics que fan servir els personatges i que els defineixen, i a la manera com els mateixos personatges fan ús del llenguatge segons de què i amb qui parlen. Poques escenes resulten tan versemblants a la nostra oïda com l'esbroncada dels pares de Julieta quan aquesta es nega a casar-se; s'aprecia la tensió del senyor Capulet, personatge en la cúspide de l'estament social, quan fa saltar les normes de l'etiqueta i es posa fet un energumen. Ho podien entendre els contemporanis de Shakespeare, i

ho podem entendre nosaltres. Això al costat d'escenes d'exaltació amorosa que es troben en el cim de la lírica de tots els temps, de la retòrica sublim de Mercutio o d'escenes de patges que es barallen com fanfarrons, de les maneres d'un home d'església cultivat i de l'alegre xerrameca d'una nodrissa que s'expressa amb el llenguatge planer del poble. Per mitjà del llenguatge, i això és el que el converteix en únic entre els seus contemporanis, Shakespeare ens introdueix en la psicologia dels personatges.

Potser alguns costums xoquen a la nostra mentalitat quan llegim ara *Romeu i Julieta*. Està clar que moltes de les convencions socials han canviat respecte de les nostres, i moltes més que han de canviar encara, però l'obra de Shakespeare continua interpel·lant-nos a través del temps i ens fa reflexionar sobre l'amor i sobre l'odi.

Romeu i Julieta alterna, en la seua composició, el vers amb rima, la prosa i el vers blanc. En la nostra versió hem optat pel registre propi de la novel·la, la prosa, per oferir la lectura d'un clàssic de l'escena fora del seu medi habitual, però sense renunciar a la musicalitat que emana de cadascuna de les frases i a la teatralitat dels diàlegs, que és la força primordial de l'obra. Hem procurat bastir les atmosferes en què es mouen els personatges a partir dels indicis que apareixen en la mateixa obra. De fet, aquestes referències implícites en el text són característiques del teatre de l'època, que no comptava amb grans recursos escenogràfics, i els personatges només disposaven del vestuari per aparentar la seua condició. Així, doncs, moltes de les referències de context

geogràfic o temporal venien determinades pel text mateix. Amb tot, hem volgut que la nostra versió de *Romeu i Julieta* siga fidel a l'esperit i a la lletra del seu creador i que la lectura us resulte plaent.

Pasqual Alapont

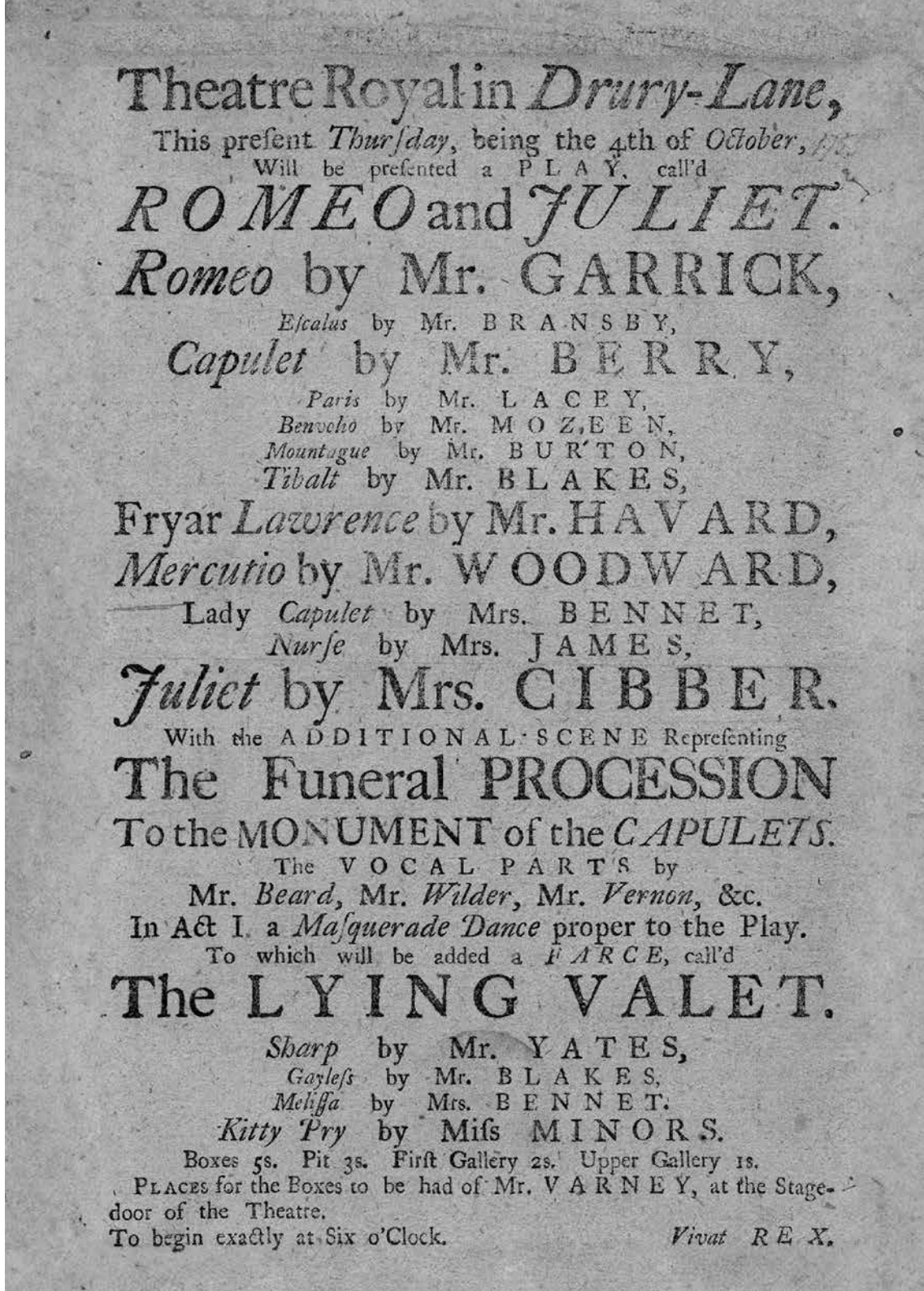

Theatre Royal in *Drury-Lane*,
This present *Thursday*, being the 4th of *October*,
Will be presented a PLAY, call'd
ROMEO and *JULIET*.
Romeo by Mr. GARRICK,
Escalus by Mr. BRANSBY,
Capulet by Mr. BERRY,
Paris by Mr. LACEY,
Benvolio by Mr. MOZEEN,
Mountague by Mr. BURTON,
Tibalt by Mr. BLAKES,
Fryar *Lawrence* by Mr. HAVARD,
Mercutio by Mr. WOODWARD,
Lady *Capulet* by Mrs. BENNET,
Nurse by Mrs. JAMES,
Juliet by Mrs. CIBBER.
With the ADDITIONAL SCENE Representing
The Funeral PROCESSION
To the MONUMENT of the *CAPULETS*.
The VOCAL PARTS by
Mr. *Beard*, Mr. *Wilder*, Mr. *Vernon*, &c.
In Act I. a *Masquerade Dance* proper to the Play.
To which will be added a *FARCE*, call'd
The LYING VALET.
Sharp by Mr. YATES,
Gayless by Mr. BLAKES,
Melissa by Mrs. BENNET.
Kitty Pry by Miss MINORS.
Boxes 5s. Pit 3s. First Gallery 2s. Upper Gallery 1s.
PLACES for the Boxes to be had of Mr. VARNEY, at the Stage-door of the Theatre.
To begin exactly at Six o'Clock. *Vivat REX.*

Romeu i Julieta

William Shakespeare

en versió novel·lada de

Pasqual Alapont

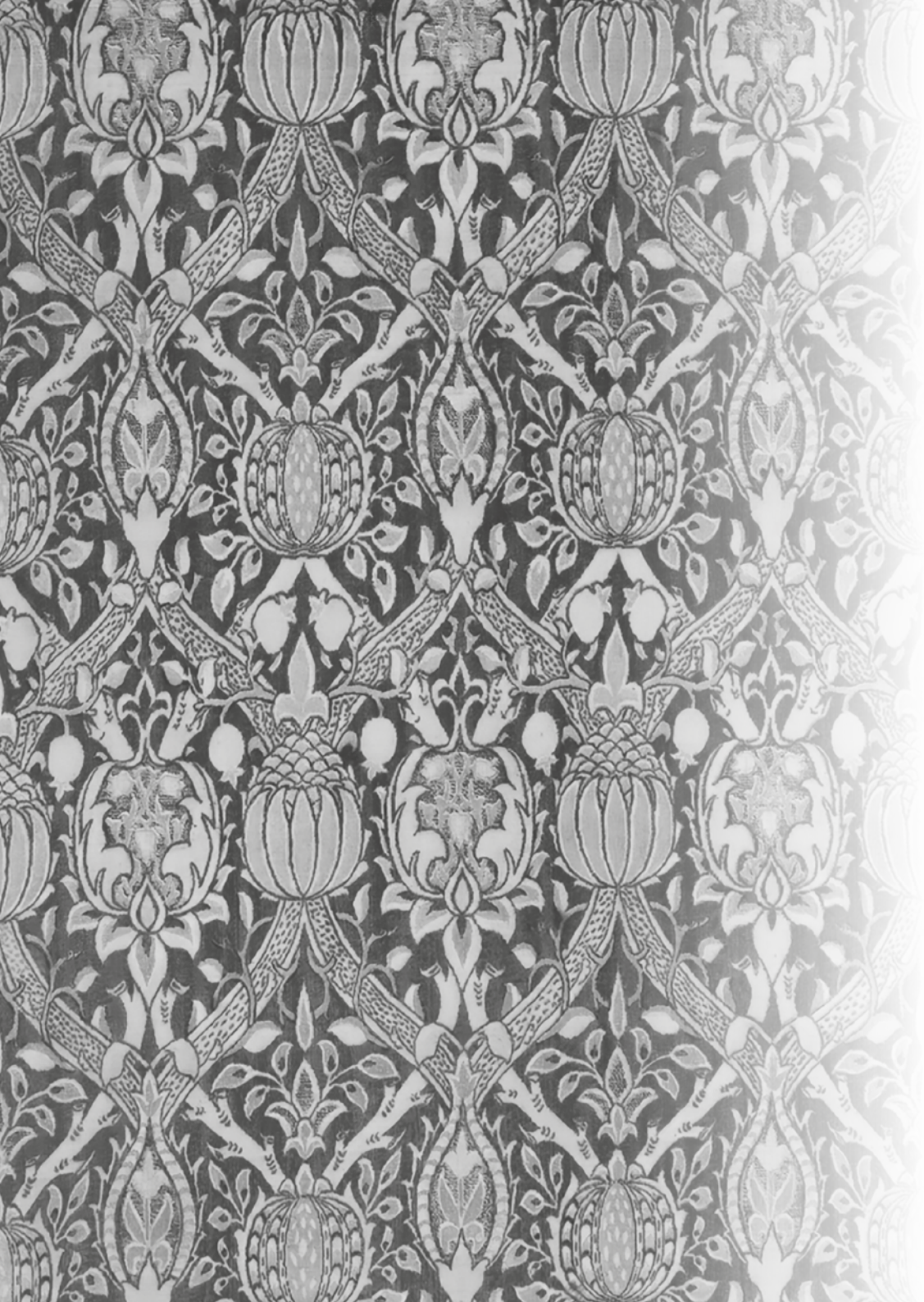

L'odi als carrers

A la bella ciutat de Verona vivien enfrontades dos famílies de condició i categoria semblants, els Montagut i els Capulet. La seua antipatia venia d'antic, però a hores d'ara les picabaralles continuaven i tenyien de sang les mans dels ciutadans. D'aquelles nissagues rivals van nàixer dos amants perseguits per una mala estrella. Només la seua mort acabà amb les disputes dels seus pares. Pareu l'orella i sentireu la història del seu tràgic amor.

Un diumenge al matí dos servents dels Capulet, Samsó i Gregori, es van acostar a la plaça pública de Verona, anaven armats d'espases i escuts i duien ànim de gresca.

–Et jure, company, que si ens busquen ens trobaran –va dir Samsó.

–A nosaltres no se'ns arruga fàcilment –va respondre Gregori.

–I si ens provoquen... ens la traurem. L'espasa, vull dir! –va exclamar Samsó.

–Procura no traure-la del tot, només la cabota, per si de cas –va puntualitzar Gregori desvergonyit.

Van esclafir a riure, havien begut una miqueta massa i tenien la llengua llarga.

–És veure un gos dels Montagut i em regire del tot.

–Regirar-te mai, que podrien pensar que vols fugir. És millor quedar-se ben plantat.

–Ben plantat i recolzat a la paret, no cediré el pas a cap d'ells, siga donzella o homenet.

–Això és de cagons, només els covards s'arrimen a la paret.

–Tens raó, i per això les dones van sempre a cobert. Millor: apartaré els homes de Montagut de la paret a bastonades i a les seues mosses les cobriré ben cobertes –va dir Samsó amb els ulls plens de luxúria.

–Sí, que la pugna és entre els amos i els criats.

–T'assegure que no miraré pèl. I quan haja acabat amb els homes seré cruel amb les seues verges i els esquinçaré el vel.

–El vel?

–El vel de dalt o el vel de baix, pren-t'ho com vulgues.

–Elles s'ho prendran tal com ho sentiran.

–Tranquil, que no se m'arrugarà la carn.

–Millor carn que peix, que la carn fa carn i el vi fa sang. I alerta, trau la ferramenta que s'acosta l'enemic.

No lluny d'allí, arribaven pel camí Abraham i Baltasar, dos criats de cals Montagut.

–Tinc l'arma ben a punt –va xiuxiuejar Samsó–. Busca'ls les cosquerelles, i jo et cobriré l'esquena.

–Com! Et posaràs darrere meu? Per fugir?

–No et preocupes per mi.

–És per mi que em preocupe –es va queixar Gregori.

–Està bé, tinguem la llei de la nostra part, que comencen ells.

–Això! Els arrufaré les celles i que s'ho agafen com vulguen.

–O com puguen. I jo els ensenyaré el dit del mig, a veure si els fa gustet o es caguen damunt.

Tal dit tal fet, en passar els criats de Montagut pel seu davant, Samsó els va fer un mal gest i Abraham va reaccionar de mala manera.

–Això del ditet és per nosaltres, senyor?

Samsó es va girar cap a Gregori i va parlar entre dents.

–La llei està de la nostra part si li dic que sí?

–No –va respondre el company.

Llavors Samsó es va abraonar sobre Abraham i fent-se el milhomes li va etzibar:

–Només estic comprovant si fa vent, senyor. Que passa alguna cosa, senyor?

–Que ens esteu buscant raons, senyor? –va contestar Gregori.

–Buscant raons, senyor? –es va exclamar Abraham–. M'esteu dient busca-raons, senyor?

–Perquè si es tracta d'això, ací em teniu, senyor –va dir Samsó–. El meu amo és tan bo com el vostre.

–Però no millor.

–Pam dalt, pam baix, senyor!

Mentrestant, per la banda de baix arribava Benvolio, de la casa dels Montagut, i per la banda de dalt Tibald, cavaller dels Capulet. Gregori se'n va adonar i va advertir a Samsó:

–Digues que és millor, que per allí ve un parent de l'amo.

Llavors, el company va alçar la cresta i va fanfarronejar.

–I tant que és millor, senyor.

–Mentida!

–Desembaineu, si sou homes! –va exclamar Samsó, i en veu baixa va advertir el seu company Gregori–. Recorda't del teu colp secret.

Els quatre contendents es van envestir i els acers xocaren en l'aire. En sentir-los, Benvolio va córrer cap a ells, va traure l'espasa i es va posar entremig.

–Imbècils, separeu-vos! –va cridar–. Enfundeu les espases, no sabeu el que feu!

I en aquell moment, de l'altre costat, va arribar Tibald.

–Què és això? Gira't, Benvolio i prepara't a morir.

–Estic tractant de posar pau –es va defendre el primer–. Enfunda l'espasa o fes com jo i ajuda'm a separar-los.

–Parles de pau amb l'espasa a la mà? Odie aquesta paraula tant com odie l'infern, i com t'odie a tu i la resta de Montaguts. En guàrdia, covard!

Al soroll de les espases hi va acudir molta gent que es va afegir a la lluita, uns eren partidaris dels Montagut

i altres dels Capulet, però també hi va arribar un grup de ciutadans lliures armats de garrots i alabardes que estaven farts de les trifulgues que de feia tants anys pertorbaven la pau urbana. La disputa tenia lloc no lluny del palau dels Capulet, i el rebombori va arribar a oïda del seu patriarca, que va eixir a correcuita i en roba d'estar per casa, seguit de la seua dona.

–Què és tot aquest soroll? Porteu-me l'espasa! –va exclamar el vell Capulet.

–On vas amb una espasa? –va cridar la dona–. Un bastó és el que et cal.

–L'espasa, vull, que el vell Montagut ve cara a mi.

I així era, el cap de la família rival arribava brandant l'acer. Però la seua dona també el seguia de prop i el va agafar del faldó.

–Maleït Capulet! Deixa'm que l'esgarre.

–Arrere! No faràs ni un pas contra el teu enemic.

Així les coses, i mogut per l'aldarull, va arribar el príncep Escalus amb el seu seguici. La seua autoritat era indiscutible a la ciutat i tothom li tenia respecte. Es va plantar furiós enmig dels contendents i, sota pena de tortura, va comminar tothom a deposar les armes.

–És que no aprendreu mai, súbdits rebels? Què sou, homes o bèsties? Sempre resolent les vostres querelles amb l'espasa a la mà i calmant la vostra ràbia amb la sang dels vostres veïns. Capulet, Montagut, tres vegades heu pertorbat ja els carrers de Verona amb les vostres disputes, i no pense consentir més disturbis. Així que llanceu les armes i aneu a

casa en pau, perquè si torneu a alterar l'ordre de la ciutat, ho pagareu amb la vostra vida.

Llavors, el príncep va convocar per separat els dos caps rivals, per fer una investigació del que havia passat i estudiar com podien arribar a una bona entesa. A poc a poc, la gent es va dispersar. Només quedaren a la plaça el patriarca dels Montagut, que s'havia de veure amb el príncep a la vesprada, la seua dona i Benvolio.

–Explica'ns què ha passat, nebot –volgué saber Montagut–. Com ha començat la brega?

–Estaven renyint els vostres criats i els dels Capulet quan he arribat. He tractat de separar-los, i de sobte ha aparegut Tibald fet un energumen i amb l'espasa a la mà i s'ha abalançat contra mi, sense parar d'insultar-me. Hem intercanviat fintes i colps, i en un no res se'ns ha afegit un muntó de gent, fins que ha arribat el príncep i ens ha despartit.

–I Romeu? –va preguntar la senyora Montagut amb l'aire d'estar preocupada–. Que no l'has vist hui? M'alegre que no s'haja trobat amb l'aldarull.

–Senyora, devia ser poc abans de l'albada, jo havia eixit a passejar al camp perquè tenia el cap a carrerons, i en això, per la banda de ponent, he vist Romeu caminant entre els sicòmors i tan encaboriat com jo. M'hi he acostat, però ell m'ha vist i se n'ha anat dissimuladament entre els arbres. Pensant que devia tindre, com jo, necessitat d'estar sol, l'he deixat estar i me n'he anat a la meua.

–Allí l'han vist més d'un matí, sí –es va doldre Montagut–, diuen que anava sospirant i engrossint la rosada amb

els seus plors. Però en eixir el sol es reclou a l'habitació, ho tanca tot i es queda a fosques. Qui pot entendre tan estranya melancolia!

–No sabeu què li passa? –va preguntar Benvolio.

–No en sé res, per més que ho he intentat parlant amb uns i altres, però ell es tanca en ell mateix i es deixa rossegar per dins com un cuc que es menja el capoll d'una flor abans que puga desplegar-ne els pètals. Acabarà malament si no és que algú descobreix la causa del seu mal i li posa remei.

Just en aquell moment coincidí que Romeu arribava a la plaça.

–No patiu, oncle –va dir Benvolio–, per allí ve el vostre fill, deixeu-nos sols i tractaré d'esbrinar de quin mal pateix.

–A veure si tu, amb més tacte, aconsegueixes que se sincere.

Dit això, el senyor i la senyora Montagut se'n van anar i Romeu va arribar, abstret en els seus pensaments.

–On vas tan matí, cosí? –el va saludar Benvolio.

–Tan prompte és encara?

–Acaben de tocar les nou.

–Que llargues es fan les hores que tristes són –va sospirar Romeu–. Són aquells els meus pares?

–Tot just se n'acaben d'anar. Però quina tristor t'allarga les hores? –volgué saber Benvolio.

–No tindre el que les faria més curtes.

–Enamorat?

–Mancat.

–Mancat d'amor?

–Mancat dels favors de qui em té el cor robat.

–Ai –va sospirar Benvolio–, quina llàstima que l'amor siga tan dolç en aparença i que faça patir tant.

–Justa la fusta! Voldria saber com s'ho fa l'Amor, amb els ulls embenats, per clavar el seu dard on més li plau. –Romeu va somriure maliciós i va canviar de tema.– On dinarem, cosí? –Tot d'una es va adonar de les traces de la lluita sobre el terra.– Però què ha passat ací? No m'ho digues, m'ho puc imaginar. Que poderós que és l'odi. Però encara ho és més l'amor. Ai, l'amor buscabregues! L'odi amorós, que naix de no res, per un sí o per un no! Lleugeresa pesant, frivolitat seriosa, tot és un caos, però alhora tan bonic! Ploma de plom, fum resplendent, foc fred, salut malalta, son sempre vigilant, que és i alhora no és. Aquest és l'amor que sent, amor no correspost. Te'n rius?

–No, cosí, més aviat plore –va dir Benvolio amb un somriure irònic.

–Amic meu, i això per què?

–Per les penes que oprimeixen el teu bon cor.

–Què n'hem de fer? Són les penes de l'amor. Ja són prou pesades, i ara la teua amistat m'ho fa tot més carregós, perquè patisc per les teues preocupacions. L'amor és el fum que naix dels nostres sospirs, si l'aviven es fa foc en els ulls dels amants, però si el contrarien esdevé un mar de llàgrimes. Què més te'n podria dir? Que és una bogeria molt sàvia, una amargor ben dolça i un bàlsam que cou. Adeu, cosí.

–Espera't, que vaig amb tu.

–Vine amb mi, si vols, però de fet el meu pensament és en una altra banda.

Benvolio se'n va anar darrere de Romeu i va continuar estirant-li la llengua.

–Prou de romanços, dis-me a qui estimes?

–Sense romanços, cosí, estime... una dona.

–Una dona, clar, ho havia suposat.

–I ho suposes bé, una dona ben bonica.

–Si és bonica és més fàcil de suposar.

–Això tant se val, perquè aquesta dona és com Diana, la deessa caçadora, i es defén de les fletxes de l'amor amb la cuirassa de la castedat. No s'ablaneix amb paraules ni amb floretes, ni es deixa captivar per les mirades més ardents. Ni fa cas tampoc de les riqueses que farien tremolar una santa. És preciosa, en això és la més rica, però també molt pobra, perquè en morir, la seua bellesa es perdrà.

–Ha fet vot de castedat?

–Sí, i tanta avarícia és un malbaratament, perquè no tindrà descendència. És tan bella com el seu nom, Rosalina, però també és massa sensata per guanyar-se el cel consolant-me a mi, i per això estic tan trist i vaig pel món com un mort vivent.

–Fes-me cas i deixa de pensar en ella.

–Ensenya'm com es fa.

–Concedeix als teus ulls la llibertat de contemplar altres belleses.

–Això no farà sinó augmentar-ne la seua. Els antifaços negres que besen la pell de les dones boniques ens fan desitjar la blancor que amaguen. Un cec no perd mai el record del tresor que ha perdut. No pots ensenyar-me a oblidar, Benvolio.

Romeu es va acomiadar del cosí, però aquest li va anar al darrere. Es proposava acompanyar-lo i fer tot el possible perquè oblidara les seues penes.

La festa dels Capulet

Més tard, a prop d'allí, el senyor Capulet, acompanyat d'un criat, es va trobar amb el noble Paris, i es van posar a raonar sobre els successos que havien passat aquell matí i de l'entrevista que el primer havia mantingut amb el príncep de Verona.

–Montagut i jo tenim les mateixes obligacions, crec que no hauria de ser tan difícil que dos vells com nosaltres pogueren viure en pau –es va lamentar Capulet.

–Sí, els dos sou persones honorables, és una llàstima que no us poseu d'acord –va respondre Paris, que de fet era parent del príncep i coneixia la llarga enemistat d'aquelles famílies.

Però hi havia una altra qüestió que preocupava Paris. Capulet tenia una filla, Julieta, i va aprofitar la trobada per